UTICAJ HARMONIZACIJE MSFI NA FINANSIJSKE PERFORMANSE MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA

Jugoslav Aničić ¹, Vuk Miletić ², Dušan Aničić ³

^{1, 3} Univerzitet Union · Nikola Tesla, Fakultet za ekonomiju i
finansije, Beograd

² Visoka škola akademskih studija "Dositej", Beograd

Korespodencija: ajugoslav@yahoo.com ¹

Vrsta rada: Pregledni rad

Primljeno: 11.09.2018; Prihvaćeno: 16.11.2018

Rezime: Računovodstvo i finansijsko izveštavanje se sve više globalizuju jer preduzeća postaju sve više multinacionalna a obim trgovine i investicija koji se obavljaju između preduzeća iz različitih zemalja sve više raste. Ti faktori pojačavaju potrebu za kvalitetnim finansijskim izveštajima koji će biti međunarodno uporedivi i konzistentni. Uporedivost i konzistentnost se postiže primenom međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja koji postaju pouzdan osnov donošenja poslovnih odluka i obezbeđuju nesmetano funkcionisanje finansijskih tržišta. Zbog sve većeg učešća malih i srednjih preduzeća na međunarodnom tržištu javila se i potreba harmonizacije finansijskog izveštavanja za ovaj sektor preduzeća. Rezultat harmonizacije treba da bude poboljšanje poslovnih performansi ovih preduzeća i lakše uključivanje na razvijeno međunarodno tržište.

Ključne reči: Finansijsko izveštavanje, mala i srednja preduzeća, harmonizacija, međunarodni standardi finansijskog izveštavanja

Uvod

Osnovna svrha izrade finansijskih izveštaja se ogleda u informacionom opsluživanju različitih interesnih grupa koje se u procesu donošenja važnih odluka oslanjaju na njih, često kao na jedini dostupni izvor informacija. Finansijsko

izveštavanje dobija na značaju naročito sa pojavom korporativnih preduzeća i razvijanjem tržišta kapitala. Korporativno finansijsko izveštavanje praktično snabdeva važnim informacijama sve postojeće i potencijalne učesnike na finansijskom tržištu, afirmišući se

kao važan činilac koji pospešuje njegovo funkcionisanje. Izveštavanje o performansama preduzeća olakšava identifikaciju područja najproduktivnije upotrebe kapitala čineći efikasnijom ukupnu alokaciju resursa.

Ubrzan proces globalizacije i međunarodne aktivnosti poslednjih godina nameće sve veću potrebu za harmonizacijom računovodstva i finansijskog izveštavanja u domenu malih i srednjih preduzeća. Nesporna je činjenica da je iz godine u godinu njihov značaj sve veći i da predstavljaju generator razvoja posebno zemalja u tranziciji. Kapital malih i srednjih preduzeća se kreće prekogranično, a područje zakonske regulative malih i srednjih preduzeća je veoma važno jer čine glavni deo privrednog razvoja tržišta mnogih zemalja. MSFI za mala i srednja preduzeća su nastali modifikovanjem i pojednostavljivanjem odredaba punih MRS / MSFI u cilju njihovog prilagođavanja potrebama malih i srednjih preduzeća.

1. Potreba za finansijskim izveštavanjem i značaj MSFI

Finansijski izveštaji predstavljaju neposredan proizvod sistema računovodstvenog izveštavanja koji po svojoj suštini i nameni oslikavaju performanse (ostvarenja)

preduzeća za određeni vremenski period, njegovu finansijsko-strukturnu poziciju, kao i položaj likidnosti na izabrani dan bilansiranja. Osnovna svrha njihovog sastavljanja ogleda se u informacionom opsluživanju različitih interesnih grupa koje se u procesu donošenja važnih odluka oslanjaju na njih, ne retko kao na jedini dostupni izvor informacija. Kao takvi, pripremaju se i prezentuju obavezno na kraju poslovne godine, uz mogućnost da to budu polugodišnji ili još i kvartalni izveštaji.

Finansijsko izveštavanje dobija na značaju naročito sa pojavom korporativnih preduzeća i razvijanjem tržišta kapitala. Profesionalizacija uprave, uslovljena podvajanjem vlasništva od upravljanja preduzećem, i izražena disperzija vlasništva, koja značajno udaljava akcionare od stvarnih dešavanja u preduzeću, proširili su značaj finansijskih izveštaja. Potreba polaganja računa o ostvarenjima preduzeća i menadžmenta i obezbeđenje nepristrasnih, pouzdanih i relevantnih informacija za donošenje važnih poslovnih odluka (o investiranju, dezinvestiranju, zaduživanju, odobravanju kredita i sl.) usloveli su da finansijski izveštaji budu bazični izvor informacija za akcionare, kreditore, zaposlene, poslovne partnere, menadžment i druge interesne grupe. Korporativno finansijsko izveštavanje

praktično snabdeva važnim informacijama sve postojeće i potencijalne učesnike na finansijskom tržištu, afirmišući se kao važan činilac koji pospešuje njegovo funkcionisanje.

Finansijski izveštaji omogućavaju sagledavanje kretanja imovine, obaveza, kapitala, novčanih tokova, troškova, prihoda, profitabilnosti, finansijske strukture i sl. u preduzeću. Povezivanjem odgovarajućih informacija sadržanih u njima mogu se sagledati prinostna moć preduzeća, efikasnost upravljanja imovinom i izvorima, kao i izloženosti preduzeća dugoročnim i kratkoročnim finansijskim rizicima. Izveštavanje o performansama preduzeća olakšava identifikaciju područja najproduktivnije upotrebe kapitala čineći efikasnijom alokaciju resursa. Finansijski izveštaji primarno gledaju unazad i kao takvi prikazuju ekonomsku istoriju preduzeća, ali u isto vreme, oni predstavljaju neophodno polazište za razvijanje korektnih procena o perspektivi preduzeća i budućim performansama.

Svrha finansijskog izveštavanja je, pre svega, kreiranje informacija korisnih za donošenje odluka finansijske prirode. Pri tome se prvenstveno imaju u vidu odluke investitora, kreditora i ostalih eksternih stejkholdera preduzeća.

[Stefanović, 1995] Oni imaju različite informativne potrebe u zavisnosti od prirode odluka koje donose na osnovu dobijenih informacija. U interesu investitora je da formiraju portfolio sačinjen od takvih ulaganja koji usmeravaju kapital ka područjima njegove najprofitabilnije upotrebe.

Međunarodne računovodstvene standarde (MRS) i Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja (MSFI) donosi, menja ili ukida Odbor za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) čije je sedište u Londonu. Tumačenja povezana sa MSFI i MRS donosi Komitet za tumačenja međunarodnog finansijskog izveštavanja (IFRIC). Cilj donošenja i primene MSFI je obezbeđenje kvalitetnih finansijskih izveštaja privrednog subjekta i njihove uporedivosti sa:

- njegovim finansijskim izveštajima iz prethodnih obračunskih perioda, i
- finansijskim izveštajima nekog drugog (uporedivog) privrednog subjekta, bez obzira gde se on geografski nalazi.

Preduslovi za uspešnu primenu MSFI su stabilni uslovi poslovanja, niska inflacija, blage promene kurseva valuta, postojanje aktivnih tržišta sredstava i obaveza, razvijenost tržišta hartija od

vrednosti, postojanje dovoljnog broja odgovarajućih stručnjaka koji pružaju usluge na procenjivanju pojedinih stavki FI i sl. Što se tiče Srbije, problemi sa primenom MSFI su velika inflacija u tranzicionom periodu, nestabilnost kursa, česte izmene zakonske regulative, dominantna primena modela nabavne vrednosti (zapošavljenost modela fer vrednosti), nerazvijeno tržište hartija od vrednosti, nedovoljan značaj koji je dat primeni MSFI koji se ogleda u nedostatku literature koja obrađuje MSFI, kašnjenje u prevodu, nedovoljna zastupljenost u visokom školstvu, nepostojanje obuke i podsticaja od strane države. Takođe, i danas je očigledan nedostatak profesionalnih procenjivača sa neophodnim znanjima. Poreski bilansi preduzeća se rade na osnovu FI tako da se svi nedostaci u FI reflektuju i na ispravan obračun poreskih obaveza.

Osnovne prednosti standardizacije finansijskih izveštaja odnose se na sledeće: [Alihodžić, 2018]

- transparentnost finansijskih izveštaja;
- jednostavnije praćenje poslovanja kompanija koje imaju svoje filijale u drugim državama;
- podsticaj integrisanja tržišta;

- osiguranje pouzdanih informacija u cilju donošenja odluka o investiranju.

Na usporen proces implementacije i same harmonizacije utiču brojni faktori, kao što su: domaći zakonski propisi, dostignuti stepen ekonomskog razvoja, propisana ili nepropisana forma finansijskih izveštaja, rokovi čuvanja izveštaja, pravila na tržištu kapitala, poreski propisi i dr. [Rodić i dr., 2011]. Na drugoj strani postoje i nedostaci standardizacije finansijskog izveštavanja koji se ogledaju u sledećem:

- složenost ugradnje standarda u domaću regulativu;
- uticaj domicilnih poreskih propisa;
- česte izmene i dopune standarda i problemi sa njihovom interpretacijom;
- spore ili minimalne promene kulture pojedinih zemalja, iz čega proizilazi pitanje dali svi subjekti, bez obzira na organizaciju ili veličinu, trebaju primenjivati navedene standarde.

Loša praksa korporativnog upravljanja usko je povezana sa lošim finansijskim izveštavanjem i objavljivanjem korporativnih podataka. Osnov bilo koje strukture korporativnog upravljanja je objavljivanje pouzdanih i verodostojnih finansijskih informacija. Trans-

parentnost je osnov poverenja javnosti u korporativni sistem, a finansijska sredstva će se slivati u centre ekonomske aktivnosti koji podstiču poverenje. [Kothari & Barone, 2012, 326-327]

Harmonizacija računovodstvenih standarda, odnosno usklađivanje međunarodne računovodstvene

prakse u cilju povećanja komparativnosti računovodstvenih informacija je od presudnog značaja za aktivno delovanje preduzeća na ino tržištima, ali i lakši pristup inostranim izvorima finansiranja. Najznačajniji instrumenti harmonizacije finansijskog izveštavanja su prikazani u Tabeli 1.

Tabela 1: Instrumenti harmonizacije finansijskog izveštavanja

Instrument	Osnovne karakteristike
Standardizacija računovodstva	Predstavlja najznačajniji instrument harmonizacije, tiče se normiranja određenih pravila finansijskog izveštavanja. Generalno, razlikuju se dva nivoa standardizacije. Primarni nivo se odnosi na nacionalne računovodstvene standarde. Sekundarni nivo standardizacije tangira pre svega MSFI, GAAP.
Uredba Evropskog parlamenta i Vijeća 1606/2002	Ova uredba se tiče svih velikih preduzeća jer obezbeđuje harmonizovanu računovodstvenu regulativu, odnosno, nalaže im da sastavljaju konsolidovane FI uz obaveznu primenu MSFI.
Računovodstvena direktiva 2013/34/EU	Generalno, direktive se ne odnose samo na obaveznu primenu standarda FI, već im je cilj ostvarenje što većeg stepena usklađenosti opštih pravila u sastavljanju godišnjih i konsolidovanih FI
Smernice i odluke relevantnih institucija	Osim direktiva i uredbi donesenih od strane Evropske komisije, vrlo značajno mesto zauzimaju i vodiči, te odluke drugih relevantnih institucija kao što su OECD, Svetska banka i dr.

Izvor: [Žager & Dečman, (2015)]

2. Značaj harmonizacije računovodstvenih standarda za mala i srednja preduzeća

Ubrzan proces globalizacije i međunarodne aktivnosti poslednjih godina nameće sve veću potrebu za harmonizacijom računovodstva i finansijskog izveštavanja u domenu malih i srednjih preduzeća. Nesporna je činjenica da je iz godine u godinu njihov značaj sve veći i da predstavljaju generator razvoja posebno zemalja u tranziciji. U pojedinim zemljama se primenjuje ista regulativa za MSP kao za velika preduzeća, ali brojne zemlje donose posebne nacionalne standarde za mikro, mala i srednja preduzeća. [Žager & Dečman, 2015]

Donošenje posebnih standarda za mala i srednja preduzeća potrebno je iz više razloga. [Sačer et al., 2009] Finansijske institucije vrše kreditiranje na internacionalnom nivou. U većini tranzicionih zemalja više od polovine svih malih i srednjih preduzeća, koriste bankarske kredite. Zbog toga se banke oslanjaju na finansijske izveštaje kako bi donele odluke o kreditiranju tih preduzeća. Dobavljači žele da ocene finansijsko zdravlje kupaca u drugim zemljama pre nego što isporuče robu ili izvrše odgovarajuće usluge.

Agencije za kreditni rejting nastoje da razviju pravilno ocenjivanje preduzeća iz drugih zemalja. Takođe, i banke i druge institucije, koje deluju prekogranično, često razvijaju sistem ocenjivanja u pogledu kreditnog rejtinga. Stoga je finansijsko izveštavanje od kapitalnog značaja za proces ocenjivanja i donošenja odluka. Kapital malih i srednjih preduzeća se kreće prekogranično. Mnoga ova preduzeća imaju inostrane dobavljače pa koriste njihove finansijske izveštaje za procenu izgleda za održiv dugoročan poslovni odnos. Veliki broj malih i srednjih preduzeća imaju spoljne investitore koji nemaju uvid u svakodnevni rad menadžmenta. Zbog toga su međunarodni računovodstveni standardi na kojima se zasniva finansijsko izveštavanje od posebnog značaja za strane investitore.

Područje zakonske regulative malih i srednjih preduzeća je veoma važno jer čine glavni deo privrednog razvoja tržišta EU. Postoji veliki broj eksternih faktora koji značajno utiču na konkurentnost ovog segmenta poslovanja, ali i internih slabosti koje limitiraju produktivniji rast malog i srednjeg biznisa. [Klikovac, 2008] Prednosti malih i srednjih preduzeća prisutne su u kontekstu nezavisnosti, tržišne prilagodljivosti, mogućnosti ostvarivanja finansijskog rezultata, sigurnosti posla, porodičnog

zapošljavanja i dr. Neki od limitirajućih faktora su porast odgovornosti, mogućnost propasti, izloženost fluktuacijama na tržištu, zavisnost od konkurencije, finansijska slabost, nedostatak znanja i stručnosti, nerazvijena pravna regulativa i dr.

U Srbiji su od početka 2004. godine u obaveznoj primeni MSFI, a za banke i druge finansijske organizacije od 2003. godine. Obavezna primena ovih standarda uvedena je sa ciljem da se sistem računovodstva kod nas uskladi sa opšteprihvaćenim međunarodnim dostignućima u toj oblasti. Primenom standarda obezbeđuje se uporedivost FI poslovnih subjekata sa drugim poslovnim subjektima u zemlji i inostranstvu što je naročito značajno sa stanovišta funkcionisanja finansijskih tržišta jer su učesnicima na tom tržištu potrebne relevantne i pouzdane informacije o finansijskom položaju i celokupnom poslovanju emitenata hartija od vrednosti koje se kotiraju na tom tržištu.

Potpuna primena MSFI je zbog svoje kompleksnosti predstavljala probleme u praksi kod brojnih preduzeća zbog nedostatka adekvatnih kadrova i finansijskih pretpostavki pa je IASB početkom XXI veka počeo sa izradom pojednostavljenijih standarda koji bi bili obavezni za ova preduzeća.

Odbor za Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja (IASB) je 2009. godine usvojio međunarodne standarde finansijskog izveštavanja za mala i srednja pravna lica (MSFI za MSP) koji je nastao modifikovanjem i pojednostavljanjem punih Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja (MSFI) u cilju njihovog prilagođavanja potrebama malih i srednjih subjekata koji objavljuju finansijske izveštaje (FI) opšte namene za eksterne korisnike i koji nemaju javnu odgovornost. [Grupa autora, 2017]

Zakon o računovodstvu ("Sl. glasnik RS", br. 62/13) propisao je (čl. 21) da za priznavanje, vrednovanje, prezentaciju i obelodanjivanje pozicija u FI mala i srednja pravna lica primenjuju MSFI za MSP, a članom 22. da taj standard mogu primenjivati mikro i druga pravna lica. Polazeći od toga, u Republici Srbiji su na snazi tri osnova za priznavanje i vrednovanje pozicija u FI i to:

- 1) Puni MSFI, koji obuhvataju Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja (MSFI) i Međunarodne računovodstvene standarde (MRS) sa okvirom za pripremanje i prikazivanje FI i sa njima povezana tumačenja, izdata od donosioca tih standarda ("Službeni glasnik RS" br. 35/14);

2) Posebni MSFI za MSP ("Službeni glasnik RS" br. 117/13) i

3) Pravilnik o načinu priznavanja, vrednovanja, prezentacije i obelodanjivanja pozicija u pojedinačnim finansijskim izveštajima mikro i drugih pravnih lica ("Službeni glasnik RS" br. 118/13, 95/2014), donet od strane Ministarstva finansija Republike Srbije.

Sva pravna lica, nezavisno od toga koji od navedenih standarda primenjuju, moraju doneti opšti akt o računovodstvenim politikama u skladu sa računovodstvenom osnovom koji primenjuju (pune MSFI, MSFI za MSP ili Pravilnik za mikro i druga pravna lica) u kome će osim primenjenih

računovodstvenih politika urediti i pitanja promene računovodstvenih procena i načina ispravke grešaka iz prethodnog perioda.

U skladu sa čl. 6. Zakona o računovodstvu pravna lica se razvrstavaju po veličini na: 1) mikro, 2) mala, 3) srednja i 4) velika, na osnovu podataka iz redovnih godišnjih FI za prethodnu godinu. Kriterijumi za razvrstavanje po veličini su:

- prosečan broj zaposlenih,
- poslovni prihod, i
- prosečna vrednost poslovne imovine, utvrđenih na dan sastavljanja redovnog godišnjeg FI.

Tabela 2: Razvrstavanje pravnih lica u skladu sa čl. 6. Zakona o računovodstvu

Veličina pravnog lica	Prosečan broj zaposlenih	Poslovni prihod	Prosečna poslovna imovina
1	2	3	4
Mikro	≤ 10	≤ 700.000 E	≤ 350.000 E
Malo	> 10 ≤ 50	> 700.000 E ≤ 8.800.000 E	>350.000 E ≤4.400.000 E
Srednje	> 50 ≤ 250	> 8.800.000 E ≤ 35.000.000 E	> 4.400.000 ≤ 17.500.000 E
Veliko	> 250	> 35.000.000 E	> 17.500.000 E

Pojednostavljivanje punih MRS / MSFI je izvršeno u svrhu njihovog prilagođavanja potrebama malih i srednjih preduzeća. [Grupa autora, 2017] Eliminisanе su odredbe koje

nisu relevantne za MSP, kao što su zarade po akciji, segmenti poslovanja, ugovori o osiguranju i dr. Propisana su pojednostavljivanja kod obelodanjivanja u raznim obla-

stima, uključujući finansijske instrumente, odložena poreska sredstva i obaveze, primanja zaposlenih, lizing, državna davanja i dr. Takođe je pojednostavljeno vrednovanje nematerijalne imovine, nekretnina, postrojenja i opreme.

Zaključak

Finansijski izveštaji predstavljaju osnovni način na koji preduzeća izveštavaju eksterne zainteresovane strane o uspešnosti svoga poslovanja i imovinsko-finansijskom stanju. Zbog toga, finansijski izveštaji moraju biti urađeni u skladu sa računovodstvenim standardima koji su prihvaćeni od većina razvijenih zemalja. Potreba za primenom međunarodnih standarda ima svoju praktičnu dimenziju jer se putem njih ujednačuje računovodstvena praksa širom sveta, pojednostavljuje berzansko poslovanje van nacionalnih granica i omogućuje rast nacionalnih i međunarodnih tržišta, a time i privrede u celini.

Mala i srednja preduzeća svoj razvoj sve više zasnivaju na internacionalizaciji svoga poslovanja, pa je proces harmonizacije finansijskog izveštavanja postao njihova neophodna potreba. U cilju prilagođavanja njihovim potrebama stvoreni su MSFI za mala i srednja preduzeća, koja predstavljaju

modifikovanu verziju standarda za velika preduzeća i javne entitete. Od harmonizacije finansijskog izveštavanja malih i srednjih preduzeća očekuje se pozitivan efekat na poboljšanje njihovih finansijskih performansi što je posebno značajno za preduzeća iz tranzicionih zemalja i njihovo uključivanje na razvijeno globalno tržište.

Reference

- Alihodžić, A. (2018). *Evaluacija i upravljanje finansijskim performansama preduzeća*, Ekonomski institut, Beograd
- Grupa autora, (2017). *Priručnik za primenu kontnog okvira za srednja, mala i mikro pravna lica i preduzetnike*, Privredni savetnik, Beograd
- Klikovac, A. (2008). *Finansijsko izveštavanje u Evropskoj uniji*, Zagreb, MATE, d.o.o
- Kothari, J. & Barone, E. (2012). *Finansijsko računovodstvo – međunarodni pristup*, Beograd, DATASTATUS, str, 326-327
- Rodić, J., Vukelić, G. & Andrić, M. (2011). *Analiza finansijskih izveštaja*, Bečej, Proleter a.d.
- Sačar, I., Smrekar, N. & Žager, K. (2009). *Impact of Globalization on Harmonization of Financial Reporting for SMEs*, Zagreb *International Review of*

- Economics Business*, Vol. 12, No. 2, p. 18.
- Žager, K. & Dečman, N. (2015). *Računovodstvo malih i srednjih preduzeća*, Zagreb
- Stefanović, R., (1995). Računovodstvena načela i standardi finansijskog izveštavanja, Beograd, *Finansije*, br. 11-12, str. 722-729
- Službeni glasnik RS (SGRS). (2013). Zakon o računovodstvu, Beograd, *Sl. glasnik RS*, br. 62/13

THE INFLUENCE OF HARMONIZATION OF IFRS ON FINANCIAL PERFORMANCE OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES

Jugoslav Aničić ¹, Vuk Miletić ², Dušan Aničić ³

^{1,3} University Union · Nikola Tesla, Faculty of economy and finance,
Belgrade

² College "Dositej", Belgrade

Corresponding: ajugoslav@yahoo.com ¹

Abstract: Accounting and financial reporting are getting more and more globalized because enterprises are becoming more and more multinational, and the volume of trade and investments which is performed among enterprises from different countries is increasing. These factors strengthen the need for quality financial reports which will be internationally comparable and consistent. Comparability and consistency are achieved through application of international standards of financial reporting which are becoming a reliable base for making business decisions and ensure unhindered functioning of financial markets. Because of participation of small and medium enterprises on international market, which is getting bigger and bigger, the need to harmonize financial reporting for this sector emerged. Result of harmonization should be improvement of business performance of these enterprises and easier inclusion on developed international market.

Key words: financial reporting, small and medium enterprises, harmonization, international standards of financial reporting